

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :
Az Országos Erdészeti Egyesület.

Szerkesztő :
Dr. Bedő Albert.

Megjelenik minden hónap 28.-án.

Harmincznyolczadik évf. IX. füzet. 1899. szeptember hónap.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület oly alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak, 3 frt kedvezményes árért járathatják.

— Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapestben, Lipótváros, Alkotmány-utca, 10. szám. II. emelet. —

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek.

Pozsony sz. kir. város erdészete.*)

«Hozott Isten» — szivből fakadó üdvözléssel fogadja az ősi koronázó város, Pozsony, az Országos Erdészeti Egyesület igen tisztelt tagjait.

Örömmel, szivből üdvözljük a nemes Egyesületet, a mely — a mint azt a «Pressburger Zeitung»-nak akkori fölhívása tanusítja — itt, Pozsonyban látott napvilágot 1851-ben és itt megalakulván, 1851. év junius hó 30-án Esztergomba kezdte meg működését, mint a németajku «Ungarischer Forstverein».

1855-ben, a mikor ezen Egyesület központi vezetősége itt, Pozsonyban székel, részesültünk abban a meg-

*) „Az Orsz. Erd. Egyesületnek 1899. év augusztus havában Pozsonyban tartott közgyűlése alkalmára összeállította Pozsony sz. kir. város erdészeti hivatala.“ — A jelenvoltak között kistott füzet tartalmát és illetőleg Pozsony erdészetiét a közgyűlésen ismertette Bauhof K. városi erdőmester helyett Fehér Pál városi erdész.

tisztelő szerencsében, hogy ezen Egyesület tagjait városunk falai között üdvözölhattük.

Az 1860-as években a magyar erdészeti irodalom uttörői, továbbá a magyar szakemberek és az országos gazdasági egyesület részéről megindított nagyobb arányú mozgalom következtében az 1851. évben megalakult, de német nyelven szerkesztett szakközlönye miatt kevésbé rokonszenves «Ungarischer Forstverein» — lassankint el-árvult, végül teljesen feloszlott és helyébe lépett az 1866. év folyamán a mai Országos Erdészeti Egyesület, mely titkárának választotta kálnoki Bedő Albertet, kinek lényeges része volt az «Ungarischer Forstverein» teljes megmagyarosításában és átalakításában.

Negyvennégy év múlva az érdeemes Egyesület ismét fölkeresi szülőhelyét, a mely szülöttjét szívesen, lelkesedéssel fogadja és édes örömmel öleli keblére.

Azóta a zsenge csemetéből terebélyes koronájú fa lett, a melynek egészséges növekvése és áldásos gyümölcsözése körül 1866 óta elévülhetetlen, kimagasló érdemei vannak *kálnoki Bedő Albertnek*.

Az itt, e városban szerzett benyomások voltak azok, a melyeknek behatása alatt hazánknak ezen kiváló erdésze és az erdészet terén világhírű szaktudós, erdészetünk uttörő tényezője és az összes művelt világban jelesnek elismert erdőtörvényünk ünnepelt megalkotója lett.

Méltán, sőt jogosan vagyunk tehát arra büszkék, hogy kedves vendégeink sorában különösen Öt is üdvözölhetjük, *kálnoki Bedő Albertet*, az Egyesületnek egykori fáradhatatlan titkárát, ez időszerint ennek első alelnökét.

Az Egyesület igen tisztelt tagjai bizonyára körültekintenek érdeinkben, hogy lássák, tanulmányozzák azok

állapotát. Midőn erre ez uttal még különösen is meghívjuk igen tisztelt vendégeinket, egyuttal arra kérjük őket, tárják fel előttünk leplezetlenül észleleteiket, hogy azokból serkentést, buzdítást merítsünk a további sikeres működésre.

Hogy e tekintetben a könnyebb áttekintést és a bírálat alkotást némileg elősegítsük, kötelességünknek tartjuk a városi erdőbirtok gazdasági viszonyait, annak történeti múltjából való néhány érdekesebb adatnak megismertetésével, rövid vázlatos leírásban közölni.

* * *

A városi levéltárban őrzött egyik legrégebb, az 1288. évből eredő okmányban találunk már említést a Pozsony körüli erdőségekről. Az említett évben ugyanis IV. László király Jakol városbírónak adományozza, még pedig érdemeinek elismeréseül, az «erdősőszök» egy telkét (*Donationales super terra silvae custodum*). Az erdősőszöknek bizonyára azon kettős teendőjük volt akkorában, hogy a vár ellen vonuló ellenséget kikémleljék és a vadászatot és vágásokat ellenőrizzék.

Ez időkg a király tulajdonát képezték az erdők. Ezen tényrt megerősíti III. Endre királynak 1291. évben a «pozsonyi vendégek» részére kiadott nevezetes szabadságlevele is, a melyben a városi polgárságnak adott kiváltságokról a többi közt ekkép szól: *«preterea concessimus, quod ratione silue vel lignorum aut quorumlibet edificiorum Comitum venatorum pro tempore constituto nullum debitum et nullam solutionem dare debeant»*.

E szabadságlevél tanusítja tehát, hogy Pozsony város polgársága nem volt köteles a vadászat grófjának, (Oberstjägermeister) az erdőből nyert tüzi- és épületfáért — a

mely erődítési czelokra, védczölöpök felállítására is fordítottatott — vagy talán vadászatért is valamit fizetni.

Lássuk mit ír a különféle erdőgazdasági és vadászati viszonyokról Pozsony város történetének hirneves megírója, dr. Ortway Tivadar «Pozsony város története» című kiváló munkájában (II. kötet, II. rész):

«A XIII. században áll az erdőről is az, mi a szőlőről, az a községnek, vagy egyes községi lakosoknak magánbirtokát képezte. Az e birtokban való biztos bennülés és anyagi hasznának károsítatlan élvezése épen úgy tette az erdőmesteri hivatalt szükségessé, mint a szőlő a hegymesteri hivatalt. Ha mégis constatálnunk kell, hogy abban a korszakban egyetlenegy erdőmesternek tisztségét viselt egyénnek nevére nem akadunk összes okiratainkban, ebből még korántsem következtetünk magának a hivatalnak nem létezettségére. Vélekedésünk szerint a mai erdőmesteri hivatal teendőjét szintén a hegymester végezte, úgy hogy a régi hegymesterek tényleg nagyobb hatáskörrel bírtak a maiaknál.»

A XV. századbeli kamara-számadás könyvekben az 1439—1440. években már nyomát találjuk a «Solt» (zsold) elszámolásának, a mely a «Forstern in der Aw den Stephl auss'm Stockh» részére 3 libr. 80 dénárban lett kifizetve, még pedig — és ez az, a mi Ortway állítását igazolja — a hegymesterek utasítása szerint.

A XV. század végén már «zween Waidforster»-ről történik említés, a kiknek heti bére 4 s. volt.

Ez időben jelennek meg a «Holzherren», faurak, a mint Ortway őket magyar nyelven nevezi, tulajdonképen faosztó urak, kik a hivatalnokok számára a deputatumként járó fát osztották ki a városi erdőkben és nyilván az eladásra került fát kijelölték.

Minden valószínűség szerint ebben a században ment

át a város tulajdonába az erdő, ugy a hogy most van. Az erdőbirtok alakzata a XIV. században épp olyan lehetett, mint a XVIII. században — a mint ezt az 1769. évből eredő, Andreas Ernst Friesnek felvétele alapján készült térképből és a maiból láthatjuk, amely az előbbivel szemben semmiféle változást sem tüntet föl.

Ortvay helyesen jegyzi meg:

«Mint ma, ugy régen is Pozsony határában a lomb- és tüleveles fák voltak képviselve. A hegyvidéken a vörös vagy erdei bükkfa, a tölgyfa s a fenyőfa, a Dunaszigetek erdősegeiben a nyárfa, hamvas égerfa, sima szilfa, köris- és fűzfa tenyészett. A város polgárait e szerint a városi erdők feles mennyiségű tüzi- és gyújtófával (valamint építőfával) látták el, sőt jövedelmet is hajtottak a városnak. Időnkint külön városi bizottság ment ki a levágott és felhasított fa kiosztására.

A bizottság kiosztó tagjait a fentéritett «fauarak — Holzherren»-nek nevezték s maga a fakiosztás mozgalmas és ünnepélyes városi esemény számba ment.»

Mivel a XV. században már két «Waid», azaz «Jagd-förster»-ről tétetik említés, tehát valószínű, hogy a vadászati jog már jókorán szállt a városra, ezen véleményt osztják Pozsony történetének megírója és dr. Király «Pozsony város joga a középkorban» című jeles művében.

Az erdei vadászat története tehát szorosan összefügg a város fejlődésével a középkorban.

A «Stadtwald» (Város erdő) a viszonyok folytán alakult. Erre vonatkoznak az erdőhasználati, ugy a vadászati jogok, valamint minden egyéb jogosultságok, amelyek az Occupatio elnevezés alá foglaltattak.

A vadászatra vonatkozólag ismét idézzük dr. Ortvay monumentális munkáját:

«Szóval itt Pozsonyban kezdetben a venatio forestis divott. Utóbb azonban a forestis venatióból mind több a város jogaiba átment. A XV. és XVI. századokban már maga a város gyakorolta a vadászati jogot, úgy hogy a XVI. században a forestis venatióból már semmi sem volt fenn. 1512-ben György pécsi püspök arra kérte a várost, engedné meg, hogy a pozsonyi főispán emberei a város területén vadászszanak, mi világosan bizonyítja azt, hogy a főispán kezéből akkor már a jog kivészett s a város kezébe ment át.

Még 1560-ban I. Ferdinánd király egy mandatumot bocsátott ki, hogy a város részéről a körülfekvő erdőkben és szigeteken a vadászat engedtessek meg.

«A városi tanács — úgy mondja el Ortway — tényleg az egész középkoron át nagyobb szabásu vadászatokat rendezett az egész környéken. Ezekre meghívta a tanács tagjait s kívülök meghívott ezekre idegen vendégeket, magát a királyt is, pl. V. Lászlót, Hollós Mátyást. A meghívások külön bementő által történtek, ki a vadnak felhajtására és üzésére szükséges hajtókat is összeterelte, velök a gyülekezés helyét tudatva. Az utak karbantartására és helyreállítására, a bozótos helyek kitisztítására külön munkásokat fogadtak fel, a Dunán s annak számos ligeti vadágain való hajózásra külön csolnakok és halászbárkások voltak rendelve. A szükséges vadászebeket a városházán tartották. A vadászatra való megindulás, mely vig és zajos volt, az egész várost felverte csendjéből, mert dallal, kürtfuvással és sípolással indultak utnak. A kellő jó hangulatot megfelelő poharazással készítették elő. Maguk a vadászó urak részint lóháton, részint kocsin indultak el a távolabbra eső lesekre. A vad elejtése és kézrekerítése részint lövés, részint pedig hálóba kerítés által történt. Az elejtett vadat a tanácsurak maguk közt megosztották, avagy az általuk adott lakomán elfogyasztották.»

A vadállomány szarvas, dämvad és vaddisznókból állott; azonkívül az 1468. évi kamara-számadás 98 medvé-ről tesz említést, a melynek utolsó példánya 1538-ban ejtetett el. Farkasról, hiuzról nincs említés téve a számadásokban.

Helyén van itt annak megemlítése, hogy a zerge-hegyünk — Gemenberg — elnevezés helytelen. Tulajdonképpen németben Gemenbergnek kellene nevezni, a mi sziklaélt jelent és a zergéhez (Gemse) semmi köze sincs. E hegyen fagyott meg 1830. január 7-én Kapfinger Károly városi alerdész. Egy kőoszlop őrzi emlékét.

Erdei kihágások, erdei károk, határsértések az említett századokban gyakori határbejárásra vezettek, a melyekről a levéltár számtalan okmányt őriz. Lamacs, Besztercze és Stomfa községek lakosaival, valamint Bazin és Szt.-György városok grófjával a város ismételten pereskedett. A máriavölgyi zárda szerzetesei több ízben megengedték a polgárságnak, hogy erődítési és egyéb czélokra fát vehetnek erdejökből.

A XVII. században, az 1672—1674. évi tanácsi jegyzőkönyvekben, 1674. február 19-éről egy erdészeti szolgálati utasítás nyomára akadunk, a melynek szó szerinti német szövege a következő:

INSTRUCTION

FÜR DIE WALDT UND AW FORSTER, WORNACH SIE SICH IM HOLCZ
AUSSTHEILEN ZUE RICHTEN HABEN.

ANNO 1674. DEN 19. FEBRIS.

*Erstlich sollen Sie denn leuthen, so ihr Rechtes unter
Herrn Burgermeisters Pettschofft ertheiltes Holcz Zedl Vor-
weissen, auff nit mehr Klaffter zu stockhen, und denen*

Holzhackern zu hackhen erlauben, alss im Zedl stehet und diesses auss der Vrsach, weillen Ein E. Rath Verordnung gethun, dass vor diesmahl die Zeddel an der Zahl Höcher Gesetzt werden, denn Vorhin: So aber Jemandt, er sey wer Er wolle mehr Hacken Liess, sollen si demselben treu und fleissig nach forschen und Herrn Burgermeister Anzeigen, damit solcher Vnerlaubtes Holcz zu gemeiner Stadt genommen und hinwegh geführt werde.

2°. Sollen sie denen Leithen Verbitten, dass Sie hinführo denen Holzkackern Bestand, kein Stockherlohn, weillen solches nur auss lauterem Missbrauch aufkhomben, sondern alter gewonheit nach, Von einer Klaffter Harten Holczes sammt Stockher Lohn nicht mehr dann 20 x, Von weich 25 d. die Herren aber, sowol Von ihrem Brenn, als stockh Holcz sammt Stockher Lohn nur 6 groschen geben vnd Bezahlen sollen, Bey straff, so aber ein Burger sein Aussezeichnetes Holcz gleich anjezd stockhen, dasselbig aber nicht alsobaldt, sondern erst Vber wenige Zeit seinem Belieben nach Ausschackhen Liess, sol derselbig Stockher Lohn 2 x, vor das Hackherlohn Aber könnfftig von Jeder Klaffter Vbrige 6 groschen den Holzhackher zue Bezahlen schuldig sein.

3°. Sollen Sie fleissig Acht haben und Verbitten, dass einer Von den Andern, weil es vor Alters nit gewest, khein Zedl bey Verlust desselben ablöse oder abhandle, den hiedurch gemeiner Stadt in Waldt grosser und Merklicher Schaden geschiehet.

4°. Sollen Sie Niemandten Zuelassen und gestatten auss der den Herrn, welchen steckhen holcz geben worden, steckhen Holcz Hacken und machen zu lassen Bey Verlust desselbigen.

5°. Wenn Sie ein- oder andern, er sey wer wolle be-

treten, welcher hier wider gehandelt, sollen Sie solches Herrn Burgermeister anzeigen vnd darüber sein Befehl erwarten.

6°. So ein Holzhacker vmb das ausgesetzte Hackher Lohn nicht Hackhen vnd ihme das Stockher Lohn Bezalt haben wolte; Item wenn sich einer unterstunden vmb Versprochene Trinckhgeltdts willen und schmirallin mehr als im Zedl Begriffen vnd ihm Ausgezaigt worden, Zu hackhen, sollen Sie selbigen Herrn Burgermeister anzeigen vnd benennen, damit solcher Gebuhrendt abgestrafft werde.

7°. Item sollen auch die Walddt und Aufförster denen Holzhackhern guete vnd gerechte Klaffter geben, auff welchen zu beede Ende das Stadt March gebrenndt ist, vnd welcher Holcz hackher sich einer anderen gebrauchet, der soll gebuhrendt abgestrafft werden.

Zum Achten und zum Letzten soll auch ihnen Walddt- und Aufforstern wissent sein, im Fahl Sie umb einig Schmiral und Trinckhgeltdts willen, Jemanden mehr Klaffter als im Zeddel stehet oder steckhen holz zu hackhen erlaubeten, vnd solches erfahren wurde, dass ihnen die gebührende Straff nicht ausbleiben werde.

Az erdészeti személyzet eskümintája e században csak német nyelven volt szövegezve és így hangzik:

«Ich schwere zu Gott dem Allmächtigen, einem Ehrsamem Rhat und der Statt Pressburg, dass ich allhier ein Trewer und vleissiger forster sein will, Herrn Burgermeisters befehlen, solch meine Amptsverwaltung angehend, allerdings nachkommen, mir anvertraute wälter (Awen) ond anrainende Hotter embsig ombgehen ond stättig dahin trachten, damit Gemainer Statt nutzen hierinnen befördert und dessen schade verhuetet werde, auch in ertheilung des Holtzes, Grases ond der Wissmahder, garten und Schätzungen nicht ansehen,

freundschaftt, feindschaft, miedt oder gaab, Alls war mir Gott helff ond sein heiliges Evangelium.»

Míg a végszavak minden bizonynyal a reformatio befolyására vonatkoznak, addig az eskü szövege egy városi erdész összes akkori teendőit körvonalozza, a melyek még a fűhasználatra (Grasnutzung) és a kaszálásra (Wiesmad) is kiterjedtek.

Az 1674. évi kamara-számadás szerint a városnál alkalmazva volt két «Waldtforster», Schmabauer Mihály és Szőke János 26 tallér, két «untere Awforster», Werz György és Pfundt Hans 26 tallér és két «obere Awforster», Pernschopf Mátyás és Pfundt György 10 tallér évi fizetéssel. Bizonyára, sőt kellett, hogy voltak erdőcsőszök is; ezekről azonban a számadásban nincs említés téve.

Ezek tótok voltak, mivel az esküminta-könyvben esküjök csak tót nyelven fordul elő, hogy hegyre és erdőre „*na wborach a w Šagich*“ hüen felügyelnek.

A dunaligeti erdő egy részéből, az ugynevezett «Bürgerau»-ból, keletkezett e században a természeti szépségekben gazdag «ligeti diszkert».

E szűk keretű alkalmi leírásban meg kell még emlékeznünk a pozsonyi és lamacsi erdőknek az 1769. évből eredő régi tervéről (a melynek hü utáinzata a füzet-hez mellékelve van).

Erre vonatkozólag az 1766. évi szeptember 22-iki tanácsi jegyzőkönyvben a következő feljegyzést találjuk. Már az 1763. évben a magyar udvari kamara, később az 1766. évben Mária Terézia királynénk megbízó levélben utasította a várost, hogy a város határát egy mérnökkel felmértesse és erről térképet készíttessen. Ezen munkálatot Fries Ernst helybeli esküdt mérnök

elvállalta; fizetése 3 frt napidij volt; azonkívül munkások és kocsik állottak rendelkezésére. Feladatát, mint a térképről látható, helyesen és tetszetősen oldotta meg az 1769. évben.

A kézirat eredetijét a városi levéltár, másodlatát pedig az erdőhivatal őrzi. — Ezen másodlaton Fries mérnök tervének közelebbi magyarázatát adja elő versformában és némi élczczel a zergehegyi egyik remetelak mellé, a mely akkor már erdészlak volt, a következő sorokat írja:

und die weilen Frater Michel sich versoffen
so kat's in dieser (seiner) Clausen ein Jager gut getroffen.“

*

Az erdőbirtok gazdasági viszonyainak leírása.

Pozsony sz. kir. város birtokát képező erdőségek az északi szélesség $48^{\circ} 8' 5''$ és a keleti hosszúság $34^{\circ} 46'$ alatt terülnek el, törvényhatósági erdőbirtokot képeznek és az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17. §-a értelmében rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezeltenek.

A városi erdőbirtok *kiterjedése* 5364·53 k. hold, ebből 1309·43 k. hold a Duna jobbpartján fekvő ligeti erdőségre, a várostól északra elterülő hegyi erdőségre pedig 4055·10 k. hold esik.

Ezen erdőterületből:

Pozsony város határában fekszik 3689·86 k. h.

Lamacs község   «   «   1306·27 « «

Dévény község   «   «   368·40 « «

Az erdőbirtok *határai* mindenütt faragott, városi czimerrel ellátott számozott kövekkel vannak megjelölve; oly helyeken, a hol a határvonal vagy a Duna folyamban,

vagy ennek mellékágában halad, mindkét oldalon összerendező kövekkel van megjelölve, a melyek között a határleirási jegyzőkönyvben kitüntetett távolságokban a valódi határpontok feltalálhatók.

A sík fekvésű ligeti erdők tengerszin feletti magassága 133 m., a hegyi erdőké eléri a 439 métert, itt a legmagasabb pontok a Széchényi hegy 439 m., a Diendelberg 423 m. és a Dachkobel 434 méter.

A hegység lejtje közepes, 5—15° között váltakozik.

A ligeti erdők *talaja* vízholdott homoktalaj, helyenkint nedves, korhanyfölddel kevert, egészben igen termékeny; az altalaj kavics. A hegyi erdőkben csak agyagtalaj található, különféle termőképességgel; az altalaj gránit.

A *vizek* közül megemlítendő a Duna és mellékágai, a melyek úgy a tavaszi vízáradások, mint a jégzajlások alkalmával néha 2—3 m. magasan is elárasztják a ligeti pagonyokat.

A hegyi erdőkben csakis a Pozsony és Lamacs község határát képező Nagy-Weidritz patak említendő, a melynek viztartalma azonban oly csekély, hogy nyáron át gyakran ki is szárad, a miért nem is lehet itt duzzasztó műveket alkalmazni.

Az *éghajlat* Pozsony környékén enyhe, amennyiben a szőlő és szelid gesztenye itt jól tenyészik. Késői fagyok nem gyakoriak és a fák fejlődési viszonyaira ritkán vannak káros befolyással.

A helybeli meteorologiai állomás feljegyzései szerint, a melyek az utóbbi 41 évre terjednek, az egyes évszakok középhőmérségei a következők: télen — 0·7° C., tavasszal + 10·18°, nyáron + 20·69°, őszszel + 10·11°, az évi középhőmérsék tehát + 10·07° C.; a maximum + 36·62°, a minimum — 22·5° C.; a levegő viszonylagos nedves-

sége 70—80%, a csapadékmennyiség 650—700 mm. 0.1 m²-re évenként, a légsúlymérő állása 748—749 mm., a tengerszín feletti magasságra redukálva 762 m.

Előforduló fanemek. Az éghajlati és talajviszonyoknak megfelelően, természetes eredetű állatképző fanemek a ligetekben a nyár, fűz, éger, elegyítve kőris, szil és juharral; a hegyi erdőkben a bükk, gyertyán és kocsántalan tölgy.

Telepített fanemek az erdei-, fekete-, vörös-, lucz- és jegenye-fenyő és az ákác.

Elszórtan előfordul a hárs, barkócza és vörös berkenye, vadalma, vadvörte és a csertölgy.

Külföldi fanemek az erdőben nem fordulnak elő, de a ligeti és hegyi diszkerben találhatók külföldi 80—100 éves diszfák, így: platánfa, bokrétafa, sophora, amerikai dió, gymnocladus, gleditschia, celtis, fekete és fehér szederfa.

Az utolsó évtizedekben a külföldi fenyőfélék közül nagyobb számban lettek kiültetve a sima fenyő, Nordmann-fenyő, Wellingtonia, Cédrus, Douglas-fenyő, cirbolya-fenyő stb., a melyek mind igen szép növekvést mutatnak.

Az erdőben, mint alfa, majd minden nálunk előforduló erdei cserje képviselve van, így a zelnicze-meggy, mogyoró, vörös gyűrű és husos som, madárcseresznye, fekete és vörös bodza, vesszős fagyal, bangita, galagonya, benge, málnaszeder, hamvas szeder, hanga stb.

A főfanemek a következő arányban oszlanak el:

A ligeti erdőkben a lágy fanemek, úgy mint a nyár, fűz és éger 76%, a kemény fanemek, úgymint kőris, juhar, szil és ákác 24%-kal; a hegyi erdőkben a bükk és gyertyán 64%, tölgy 29%, fenyő 7%-kal.

Az egyes fanemek növekvési viszonyai a klimának

és talajnak megfelelően kedvezők s kiváltkép a ligetekben a lágyfanemek nagyon kedvező hozamokat szolgáltatnak.

Jogi viszonyok. A városi erdőbirtokot nem terhelik semmiféle szolgálmányok, a mennyiben Szöllös és Lamacs község faizási joga az 1868. évben megváltatott.

Az Ó-liget, B) üzemosztály kivételével az összes pagonyok *vadászati joga* a törvényes 6 évre bérbe van adva. A fizetett bérösszegek a következők:

a hegyi pagonyokért	700	frt
a Pötschen-ligetért	315	«
a Kasmacher-szigetért	120	«

A két utóbbi pagonyban, a kedvező talaj- és telepviszonyok mellett a vadászbérlők igen szép eredménnyel üzik a fáczán-tenyésztést. Sajnos, az utóbbi években, a Duna vizáradásai alkalmával mindkét pagony teljesen el volt árasztva, úgy hogy a vadállomány teljesen elpusztult.

A vadászati szerződésekben a város fentartotta azon jogát, hogy erdőőri személyzetével a hegyi erdőkben a vaddisznókat, a ligetekben pedig az üregi nyulakat lelővetheti.

Az Ó-liget, a mely szintén be volt rendezve fáczán-tenyésztésre, a városi képviselő testületnek két év előtt hozott határozata értelmében vadászati célokra többé nem adatik bérbe, mivel a közönség az Ó-ligetet, mint kedvelt üdülőhelyet, sűrűn látogatja s ezért itt nagy nehézségekkel jár a vadászat gyakorlása és a vadtenyésztés.

Vízjoga a városnak csak a Weidritz patakban és a Vaskutacska mögötti két tóban van, melyek közül az első csolnakázásra és jégnyerésre bérbe van adva,

A Weidritz-patakban néhány év előtt megkiséreltetett a pisztráng-tenyésztés. Az eredmény azonban aligha lesz kedvező, mivel a patak nyáron, nagyobb aszály alkalmával majd teljesen kiszárad. Azon tervet azonban, hogy a két tó — a melyeknek összterülete 7 hold és jelenleg nagyrészt égerrel vannak befásítva — haltenyésztésre berendeztessék, ha azok megfelelően kitakarítatnak, alkalmas halfajokkal benépesíttetnek, szakszerű kezelés és ápolás mellett siker koronázhatná.

Előbbeni gazdálkodás. Egy régi, az 1769. évben készült térkép szerint a városi hegyi erdők akkor 102 részre voltak beosztva, még pedig a városerdő 68, a lamacsi erdő 34 részre és évente 32—45 kat. holdnak megfelelő terület taroltatott. Az egyes évi vágások a térképen számozva voltak és a természetben ugyanazon számokkal ellátott bádoglemezek lettek a vágásvonalon a fákra felszegezve.

Hogy meddig volt ezen beosztás érvényben, erre nézve nem áll rendelkezésünkre adat.

Az 1769. évben az erdőszemélyzet a következő volt: Windisch Károly, a belső tanács tagja, erdőcommisarius, Baldauf András, esküdt erdő- és ligetfelügyelő, Auer Máttyás és Kremstätter János, erdő- és réterdészek és Hoffmann András, erdőcsősz.

Ezek valószínűleg a városban laktak, mivel a térképen erdészlakok nincsenek berajzolva.

A zergehegyi két épületben Frater Johannes és Frater Michael remeték laktak.

A felső erdészlakban a Zergehegyen egy kápolna volt, a mely egy tanácsi jegyzőkönyv szerint Desidor Lipót nevű városi polgár költségén épült az 1736. évben. A kamara-számadás szerint Frater Johannes remete 1782.

május 24-én évi 24 frtért ezen lakot a városnak átengedte. Az épület az 1782. évi protocollum oculatorum (pag. 164) szerint egy 5 öl hosszú kápolnából, egy folyosóból, egy szobából, konyhából és egy kis kamarából állott, összesen 54 □-öl területtel, becsértéke 351 frt 54 kr. volt ugyan, de mivel át kellett építeni, csak 150 frtra becsültetett.

A m. kir. főerdőigazgatóság által az 1827. évben eszközölt szabályozás alkalmával, újabb felmérés és becslés alapján, a városerdő 110 éves forda mellett 11 egyenlő fordaszaki részre osztatott be, az évi fahozam 1350 öl à 100 köbláb (= 4263 m^3) hasáb-, szerszám- és gallyfában volt megállapítva.

Evvel egyidejűleg a lamacsi erdő számára a forda 100 évvel, évi 508 öl (= 1604 m^3) fahozammal állapított meg.

Ezen beosztás 20 éven át, tehát az 1847. évig, pontosan be is tartatott, ez után azonban a város pénzszükségletei mindig nagyobbodván, ezeket az erdőjövendelemből fedezték. Hogy mily nagy kárára volt ez az erdőgazdaságnak, ez abból is következtethető, hogy a következő 21 évben, tehát az 1868. évig, magából a város erdőből 58992 köbméter tulhasználat állapítható meg a meglevő számadásokból.

Az 1854. évben a tanács megbízásából Szájbély József cs. kir. erdőmester felülbírálta Pozsony város erdőgazdálkodását és konstataulta, hogy a hegyi és ligeti erdőségeknak gazdasági állapota kedvező.

A helytartóság az 1854. évben 22934/5217 sz. alatt az akkori polgármesterhez, Kampfmüller Ferenczhez intézett következő rendeletet adta ki, a még most is nagyobb-részt a város tulajdonában lévő erdők jövődöbeli gazdaságára vonatkozólag:

1. *Ligeti erdők.* Ezek összesen 941 hold 20·8 □-öl erdősült területtel bírnak, jelenleg évente

1214 öl hasábfa,

134 « gallyfa,

összesen 1348 öl fahozamot szolgáltatnak.

A jelenlegi gazdasági rendszer a meglévő viszonyoknak megfelelő és a 30 évre megállapított forda is helyes azért, mert e korban — a gyakori vízáradások következtében alkalmazott sarjerdő üzemmód mellett — a tuskók kitünően sarjadzanak, másrészt e korban nyerhető a legnagyobb fahozam.

Az utóbbi időben azonban sok tisztás hely vétetett fel az erdőállományba, a melyek a jövedelem becslési munkálatnál tekintetbe nem vétettek; egyuttal az erdei gyomnak rendszerebb irtása tervezetetik, a mi nagyobb növedék szaporulatot eredményez, a mely körülmény még nem jött számításba, végre a ligeti díszkert és az újabb homokzátonyok ezen gazdasági rendszerbe még nem vonattak be.

Ezen körülményeket fontolóra véve, a tartamosság veszélyeztetése nélkül a következő 10 évben a rendszeresen kihasználandó fahozam egy tizeddel emelhető, különösen ha gondoskodva lesz arról, hogy az erdei gaznak már megkezdett irtása rendszeresen folytatva lesz, mert ez által a szerszámfa tetemes növedék szaporulatot nyer.

Utasítatik ennél fogva a városi tanács, hogy a következő 10 évben, tehát az 1865. évig bezárólag a ligeti erdőkben

1335 öl hasábfa,

148 « gallyfa,

összesen 1483 öl — beleértve a szerszámfát is, — évi fahozam használtassék ki, de ezen túllépni felelőség és kártérítési kötelezettség mellett tiltatik.

Az 1865. év végével szükségessé válik az állab- és növek-

vési viszonyoknak időközbeni változásai szerint az évi hozamokat újból megállapítani.

A jelenleg fennálló faárak szerint tehát a ligeti erdők évenként a következő jövedelmet nyújtanák:

1335 öl lágý hasábfa à 10 frt	---	---	13350 frt
148 « « gallyfa à 5 «	---	---	740 «
		összesen	14090 frt,
ehhez hozzáadva a vadászati bérösszeget			450 frt
egyéb mellékhasználati jövedelem, u. m.			
fű, kosár vessző, nád	---	---	500 «
		összesen	15040 frt

2. Város erdő. Ezen, a városra nézve a belterjes gazdálkodás lehetőségénél fogva kiváló fontosságúnak mondható hegyi pagony, a mely a legnagyobb részben bükk és tölgygyel van beerdősülve, a cs. kir. főerdőfelügyelőség által az 1827. évben eszközölt szabályozás óta 110 éves fordában 11 egyenlő fordaszakkal kezeltek, erdősült területe 2443 hold 1096 □-öl, amely évente 135069 köbláb, azaz 1350 öl hasáb-, gally- és szerszámfát szolgáltat.

Az 1827. évben megállapított fordátartam, tekintettel a jelenlegi állabviszonyokra, valamint az említett év óta fogantatott erdősítésekre és a megváltozott növekvési viszonyokra, magasnak látszik.

A helytartóság osztálya tehát indítatva érzi magát a fordát 100 évre leszállítani, mivel egyrészt gyorsabb növekvés mellett ugyanoly minőségű fatermékek nyerhetők, mint 110 éves forda mellett és ezen korban az átlagos vágatási hozam el lesz érve, másrészt a városnak növekvő pénzsükségletei is fedezve lesznek.

100 évnél rövidebb forda azonban azért nem engedhető,

mivel csekély értékű faválasztéokra kihasználás mellett a jövedelem tetemesen apadna és tetemes növekvési apadást vonna maga után.

Hogy azonban a 100 éves fordára való átmenet az állabok növedéki viszonyaira zavarólag ne hasson, ennél fogva az az első 10 évben oly módon eszközözendő, hogy ennek lefolyása után a 100 éves forda álljon helyre.

Az évi használatok tehát a következő fokozatokban volnának eszközözendők:

1855. évben 2687 öl lesz kihasználandó

1856. « 2661 « « «

1857. « 2522 « « «

1858. « 2470 « « «

1859. « 2405 « « «

1860. « 2327 « « «

1861. « 2236 « « «

1862. « 2132 « « «

1863. « 2015 « « «

1864. « 1885 « « «

összesen 23340 öl, avagy átlag évenként 2334 öl.

Az évi fahozam tehát, tekintettel a nyerhető faválasztékok különféle minőségére és az áterdölésekre a következő 10 évben:

1579 öl kemény hasábfá,

522 « épület és szerszámfa,

233 « gallyfa,

összesen 2334 öl.

Ehhez hozzászámítandó még a rendes évi áterdölésekből nyerhető 600 öl gallyfa, összesen tehát 2934 öl.

Utasítatik tehát a városi tanács, hogy ehhez tartván magát, a szükséges intézkedéseket tegye meg; megjegyzzetik, hogy a 10 évi időszak leteltével a 100 éves fordában kezelt

erdő hozamai újból megállapítandók, hogy azontúl a megadott állab- és növedékvizonyoknak megfelelő hozamok nyeresenek.

A városerdőből nyerhető brutto pénzjövedelem a jelen faárak mellett a következő lesz:

1579 öl bükk és tölgy hasábfá átlag ölenként	
15 frt	23685 frt
522 öl épület- és szerszámfa, azaz 52200 köbláb	
à 16 kr	13920 «
833 öl kemény gallyfa à 8 frt	6664 «
	<hr/>
összesen	44269 frt

Ehhez hozzáadva a vadászat bérbeadásából remélhető	190 frt
továbbá a gyűjtött fáért a főpénztárba befizetendő	210 «
	<hr/>
összesen	44669 frt

3. *Lamacsi erdő.* Ezen bükk és tölgygyel beerdősült pagony szintén az 1827. évben felállított gazdasági rendszer szerint 100 éves fordában kezeltek, 1450 hold 861 □-öl termékeny erdőterülettel, évi 508 öl tüzi- és szerszámfa hozammal.

Az áterdölések kisebbszerű üzeme úgy indokolható, hogy a csekélyebb minőségű tűzifa a volt lamacsi jobbágynak urbéri illetmény fejében kiszolgáltatandó.

Tekintettel azon körülményre, hogy az utóbbi időben beerdősített nagyobb tisztás területek már hozamképesek, a városi tanács felhatalmaztatik, hogy az 1827. évben megállapított és maig kihasznált évi fahozamot a következő 10 évben két ötöddel emelheti, tehát az évi kihasználható fatömeg 202 öllel több, azaz 710 öl lesz.

A használati fatömegnek további emelése, tekintettel az állabviszonyokra, nem engedélyezhető.

A pénzbeli jövedelmezőség a következő lesz:

497 öl tölgy- és bükkfa, átlag à 14 frt	---	---	---	6958 frt,
213 öl = 21300 köbláb épület-, szerszám- és haszonfa átlag à 16 kr	---	---	---	5680 «
			összesen	12638 frt,
ehhez adva az évi vadászati bért	---	---	---	60 «
			összesen	12698 frt.

4. Szöllősi pagony. Tölgy, gyertyán és bükkal van beerdősülve, kiterjedése 261 hold 1506 □-öl.

A jelenlegi gazdasági terv, a mely szerint az erdő 50 egyenlő részre osztatik fel és egy ily rész kerül évenként kihasználás alá, az előző években a szöllősi lakosok urbéri fa-illetménye tárgyában hozott urbéri döntvény alapján készült, a mostani viszonyoknak azonban már meg nem felel és a birtokmegváltás alkalmával meg lesz változtatandó.

Az évi fahozam nincsen ugyan megállapítva, még is a következő 10 évi vágásterületek évenként átlag 104 öl hasáb-, épület- és szerszámfát szolgáltathatnak, ennek értéke a következő:

72 öl hasábfa átlag à 14 frt	---	---	---	1008 frt
32 öl = 3200 köbláb szerszámfa à 16 kr	---	---	---	853 «
ehhez a vadászati bér	---	---	---	25 «
			összesen	1886 frt.

Az ezen négy pagonyon kívül elszórtan fekvő erdőparcellák (Feldhölzer) u. m. Vogelsang, Wachtmeister, Rührsandt Steuergrund és Teichremis, a melyek mintegy 250 hold erdősül, területtel birnak, fekvésüknél fogva egységes terv szerint nem kezelhetők, miért is a jelenlegi gazdasági módzatok a jövőre is fentartandók.

Mivel pedig ezen erdőrészeket különösen alkalmasak a

lamacsi és szőlősi urbéresek faizási jogainak a megváltására, ennél fogva utasittatik a polgármester ur, hogy az annak idején működésbe lépő urbéri bíróságoknál oda hasson, hogy az említett erdőrészletek a községek számára kihatassanak.

Átlagban ezen erdőrészletek évi fahozama a következő 10 évre évenként 125 öl gallyfában állapotattik meg, ennek értéke à 5 frt, évenként legkevesebb 625 frt.

A vázolt viszonyok mellett az összes városi erdők évi fahozama és ennek értéke a következő lesz:

I. Fahozam:

a ligeti erdőkből	1483 öl
a városi erdőből	2934 «
a lamacsi «	710 «
a szőlősi «	104 «
a külön erdőrészletekből	125 «
összesen	5356 öl

hasáb-, szerszám- és gallyfa, ebből választék szerint körülbelül 3515 öl hasábfa, 1106 öl gallyfa és 735 öl épület- és haszonfa.

II. Érték:

a ligeti erdőkből	15040 frt
a város erdőből	44669 «
a lamacsi «	12698 «
a szőlősi «	1886 «
a külön erdőrészletekből	625 «
összesen	74918 frt.

A faraktári készlet a számadásokkal megegyezőnek találattott, a fa értékesítésének módja azonban nagyon czélszerűtlen.

Az értékesítés oly módon eszközendő tehát, hogy a faraktárban egy megbízható egyén alkalmaztassék, a ki a vevők-

nek a nap minden órájában a városi tanács által meghatározott árakon a fát kiadhatja és a befolyt pénzüsszeget vagy naponta, vagy hetenkint a főpénztárba beszolgáltatja.

Magától értetődik, hogy ezen beosztás mellett arra kell törekedni, hogy a fának kiszállítása vállalkozónak adassék át.

Az épület- és szerszámfának nyilvános árverés útján való értékesítése megfelelő és továbbra is alkalmazandó.

Ellenben a szegényebb néposztálynak kiosztott, száraz ágfa szedésére jogosító igazolványok kiállításáért a főpénztári hivatalnok számára 2 kr és a főpénztár javára 4 kr díjnak a beszédese az erdőgazdaság céljaival nem egyeztethető össze.

Ezen díjak szedése tehát beszüntetendő és a mennyiben ezek a főpénztári hivatalnokot szabályrendeletileg in partem salari megilletik, 10 évi átlag szerint meghatározandó pótlékkal kártalanítandó.

Ezen rendelkezés az erdészeti hivatalnokok által addig élvezett járandóságokra is kiterjedjen.

Együttal a szolgálat érdekében figyelmeztetik a tek. Czim, hogy az erdészeti személyzet, a mely eddig ideiglenes minőségben volt alkalmazva, végleges alkalmazást nyerjen.

Az 1837. évben gróf Zichy Károly cs. kir. biztos által a városi erdőhivatal számára előirt szolgálati utasításnak fontos intézkedései vannak s ezek továbbra is, addig míg Magyarországon erdőtörvény lép életbe, érvényben hagyandók.

Ellenben a községi tanács által az 1848. évben kiadott azon utasítás, a melynek értelmében az erdőségek feletti korlátlan rendelkezési jog, minden felsőbb ellenőrzés nélkül a városi közgyűlést illeti meg, a jelenlegi viszonyokra való tekintettel felfüggesztetik.

Az erdőségek felülvizsgálása évenként eszközlendő, e célból a városi tanács egy részrehajlatlan és kellő szakképzettséggel bíró erdészeti hivatalnokot jelöljön ki, a ki ugy az üzem évi

eredményeiről tegyen kimerítő jelentést, valamint a viszonyok szerint szükségessé vált módosításokat hozzon javaslatba.

A mi a fának átvételét illeti, e célra egy tanácsi hivatalnok küldendő ki és mivel itt csak a vágásban lévő fának a favágóktól történő átvételről van szó, figyelemmel a helyes mértékre és rakásolásra, tehát egy egyén elégséges.

Az ezen rendeletben foglalt intézkedésekre vonatkozólag 1855. év január hó végéig jelentés teendő.

Pozsony, 1854. december 27.-én.

Attems s. k.»

A mint a fenti rendeletből kitetszik, a városi erdőségek akkor csak felületes szembecslés alá vétettek s csakis a legidősebb, legszebb és legértékesebb erdőrészek használtattak ki.

Minthogy azonban az állabok már annyira vigályitva voltak, hogy az évenkénti kihasználásra előirt fatömeg már alig volt készletben, az összes városi erdőségek az 1868. évben Frech József erdőbecslő által újból fölmérettek, berendeztettek és a forda 80 évre leszállítottak.

Ez évben történt a Lamacs és Szöllős községek volt urbéresei faizási jogainak megváltása fejében átengedett erdőterületek kihasítása, a mely alkalommal Lamacs községbelieknek a lamacsi pagonyból 209 h. 1360 □-öl, Szöllős községbelieknek pedig a szöllősi pagonyból 87 h. 600 □-öl hasított ki, a szöllősi pagony fenmaradt része: 168 h. 441 □-öl, Szöllős községnek 28000 frton eladatott.

Az említett becslés alapján a hegyi erdők évi fahozama a következő tiz évre következőleg állapított meg:

a város erdőben főhasználatra	1550 öl = 4905 m ³
a « « előhasználatra	244 « = 618 «
a lamacsi « főhasználatra	1150 « = 3631 «
a « « előhasználatra	100 « = 253 «

A rendes évi fahozam ezen pagonyban csak 723 öl lett volna; mivel azonban az átlagnövedék szerinti állabecslés szerint 8543 öl készlet fölösleg mutatkozott, a melynek kihasználása, a következő husz évre tervezetett, tehát tényleg a következő tiz évi időszakban a meglévő gazdasági terv szerint a készlet fölöslegnek megfelelő hányad, azaz évente 427 öllel több, összesen 1150 öl vágatott.

A városi erdőknek e században ily szabálytalan utonmódon történt kihasználása, valamint a kihasznált területeknek az égalji és talajviszonyoknak leginkább megfelelő értékes fajokkal való beerdősítésének elmulasztása; végre azon körülmény, hogy a legeltetés, ámbár tilalmazva volt, mégis gyakoroltatott, okozták azt, hogy az erdők részben oly állapotba jutottak, hogy azok általában csak kedvezőtlen bírálatra adtak okot.

A jelenlegi gazdálkodási mód. Az 1879. évi XXXI. t.-cz. életbe lépte ugy édes magyar hazánk erdőségeire, mint Pozsony város erdőségeire is az ujjászületés korszakát jelentette, a melynek gyümölcseit majd a jövő nemzedék fogja élvezni.

A városi erdőségek törvényhatósági erdőbirtokot képezvén, ezek számára az erdőtörvény 17. §-a értelmében az 1885—1887. években rendszeres gazdasági üzemtervek készültek, a melyek a földmivelésügyi m. kir. ministerium által jóváhagyattak.

Az egyes üzemosztályok, a melyek az átnézeti térképen a megfelelő betűkkel vannak ellátva és zöld színnel szinezve, a következők:

1. *A-üzemosztály: Pötschen-liget.* Az üzemosztály az 1885. évben állítottatott fel, a Duná jobbpartján

terül el, területe: 342·1 k. h. erdősült, 5·2 k. h. egyéb terület 45·6 k. h. viz.

Mint sarjerdő 30 éves fordában kezeltek és 3 tagra osztatott be. Az évi vágásterület a jelenlegi II. fordaszakaszban 11·68 k. h. (8·75 red. h.), az évi becsült fahozam 1023 tömörméter.

A főfanemek a nyár, fűz és éger, elegyítve kőris, szil és juharral; néhány ákáczos erdőrészlet korábbi erdősítésekől ered. Ujabbi időben az amerikai kőrissel (*Fraxinus cinerea*) és amerikai dióval (*Juglans nigra*) történtek kísérletek, a melyek igen szép eredménnyel jártak.

Ezen üzemosztályban van egy 3 holdas faiskola, a melyben a ligeti erdőekben teljesítendő értékekhez szükségelt csemetemennyiségen kívül magastörzsű vadgesztenye, juhar, platán, hárs, közönséges, vörös virágu és gömbákác suhángok szép, erőteljes példányokban, részben a sétaterek és utcák befásítására, részben eladásra neveltetnek.

Előhasználatképen az átterdöléskor az állabokban nagy számmal nőtt cserjefélék, fagyal, vörösgyűrű som stb. szedetnek ki és 30 cm. átmérőjű kötegekben nyilvános árverés útján adatnak el.

Mellékhasználatott nyujt a Duna mellékágaiban nőtt nád, a mely évenként 50—90 frtot jövedelmez.

Az őrizetet egy erdőőr gyakorolja.

2. *B-üzemosztály: Ó-liget.* A rendszeres gazdasági üzempterv ezen üzemosztály számára 1886. évben készült; területe: 557·10 k. h. erdősült, 11·23 k. h. egyéb és 25·40 k. h. terméketlen terület, azonkívül 76·95 k. h. viz.

Fekszik a Duna jobbpartján, sarjerdőüzemben 40 éves fordával kezeltek és pedig azért, mert a kemény fanemek, mint kőris, juhar, szil és ákác nagyobb arányban vannak

képviselve, mint a füz, nyár és éger, azonkívül nincs annyira a vizáradásoknak kitéve, mint a Pötschen-liget.

Az üzemosztály két vágássorozatra oszlik 4—4 taggal, évente 14·59 k. h., átlag 1363 tömörméter fahozammal használtatik ki.

Előhasználatképen az állabokban növő cserjenemek szedetnek ki és rőzsekötegekben nyilvános árverés útján eladatnak, a mi évente átlag 83 köbméterért 250 frt jövedelmet szolgáltat.

Mellékhasználatot nyújtanak a nádasok.

Megemlítettök még a telekbérekéből nyert mellékjövödelmek, és pedig a közös hadseregbeli és honvéd utászoknak hidverési, sánczásási és egyéb gyakorlatok céljaira átengedett 10·61 k. hold partterületért 499 frt 50 kr. évi bérösszeg fizettetik, továbbá a molnárok részére malmok felállítására bérbe adott 2·70 k. hold partterület évente 297 frt 15 kr. bérjövödelmet hoz.

Az őrizetet kezdetben két erdőőr gyakorolta, mikor azonban a Ferencz József-híd és a pozsony-szombathelyi vasut kiépítése alkalmával az üzemosztály II. vágássorozatából oly nagy területek lettek kihalva, hogy a fennmaradt részek jövedelméből az őrizeti költségek is alig voltak fedezhetőek, ministeri jóváhagyással az ottani erdőőri állás be lett szüntetve és az egész Ó-liget egy erdőőr őrizetére bízott.

C-üzemosztály: Malom-liget. A Duna balpartján terült el, az erdők állományából azonban kihalatott, mivel területének egy része gyári telepnek lett kijelölve, többi részén pedig jelenleg a téli kikötő épül, tehát az erdőt le kellett tarolni.

4. *D-üzemosztály: Város erdő.* Ezen, a város-tól északra elterülő hegyi erdő az 1887. év óta kezelteik

rendszeres gazdasági terv szerint. Kiterjedése 2550·83 k. hold, ebből 2475·09 k. hold erdőszült, 13·23 kat. hold egyéb terület, 45·59 k. h. ut és 16·92 k. h. a Weidritz-patak mentén lévő égerállabokra esik, a melyek külön üzemosztályba soroztatnak.

Az uralkodó fanemek a bükk 64⁰/₀-kal, a tölgy 29⁰/₀-kal és a fenyő 7⁰/₀-kal.

A kitüzött célhoz képest arra kell törekedni, hogy ezen üzemosztályban erőteljes, egészséges és értékes fanemek neveltessenek; a felújítások természetes uton, a fák magasabb korában gyakrabban ismétlődő magtermések által biztosíttassanak; a folyó és átlagnövedék a tetőpontját érje el, végre hogy a talaj termőképességének lehető legnagyobb fokozása mellett oly hozamok szolgál-tassanak, a milyenek a helyi viszonyok mellett elérhetők. A forda tehát 100 évre állapított meg.

A vágásokban először is a nagyon elszaporodott gyertyánok vágatnak ki, ezután használtatnak ki fokoza-tosan a bükk és tölgy.

Hogy a természetes felújítás veszélyeztetve ne legyen, a vágás alá jövő erdőrészekben a legeltetés szigoruan tiltva van, a mely tilalom kiterjed a vágás előtti tiz és a vágás utáni husz évre.

Ha a felújítási időtartam alatt oly hézagok mutatkoznának, a melyeken nincs tölgycsemete, a talaj és fekvés pedig kedvez e fanemnek, ott lehetőleg őszszel tölgymakk lesz alávetve.

A szükséges makk a város erdőben gyűjtetik és hektolitere bele kerül 1·50—2 forintba. Ha azonban makk nem terem, akkor az máshonnan szereztetik be, a mikor is a forrás távolsága szerint 6—8 frtba kerül 1 hektoliter.

Fenyő- és tölgycsemeték nevelésére szolgál a Zerge-

hegyen egy $1\frac{1}{4}$ hold nagyságu csemetekert, a melyben azonkívül még 1—2 méter magas lucz-, jegenye-, vörös- és sima-fenyők is neveltetnek eladásra.

A D-üzemosztály két vágássorozatra oszlik, 5—5 taggal, a válaszvonal körülbelül az üzemosztály közepén, délről északnak, az ugynevezett borostyánkői ut mentén, a hegygerinczen halad és a Weidritz-patak legészakibb csucsában végződik.

Az évi vágásterület a jelenlegi II. félfordaszakban 22·4 I. termőhelyi osztályra átszámított hold, 2850 m^3 átlag évi főhasználati fahozammal.

Az előhasználat évenként 47 holdon 258 m^3 fa-tömeget ad, a mely a gyertyán, nyír, rezgőnyár kiszedéséből nyeretik.

Mint mellékhasználat csak a vadászat jöhet számításba, a mely 700 forint jövedelmet hoz az összes hegyi erdők után.

A legeltetés tiltva van.

A II. félfordaszak vágásterületéből évente 16·5 k. h. természetes uton ujul fel, 5·9 k. h. mesterségesen erdő-sítettik be.

Az őrizetet 5 erdőőr gyakorolja.

5. *E-üzemosztály: Éger-erdő.* Ezen üzemosztályt Wiedritz patak mindkét oldalán nőtt égerállabok képezik, kiterjedése 28·68 k. h., ebből 16·92 k. h. Pozsony város, 11·76 k. h. Lamacs község határába esik.

Sarjerdőüzemben, 40 éves fordában kezeltek, az évi vágásterület 0·717 k. h. 117 m^3 -re becsült fahozammal.

6. *F-üzemosztály: Steuergrund.* Teljesen el-különítve fekvő üzemosztály; területe 198·13 k. h., talaja köves, sekély mélységű agyag; tölgygyel van beerdősülve;

mint sarjerdő 40 éves fordában kezeltek; évi vágás-területe 4·94 k. h. átlag 206 m³ évi fahozammal.

Az őrizetet egy erdőőr gyakorolja, akinek őrizetére van bízva a D-üzemosztály egy része is.

7. *G-üzemosztály: Lamacsi erdő.* Fekszik Lamacs község határában, ugyanoly viszonyokat tüntet fel, mint a vele szomszédos D-üzemosztály.

Területe 1306·27 k. hold; ebből 100 éves szálerdő-üzemben kezelt erdőszült terület 1271·08 k. h., 1·92 k. h. egyéb terület, 21·51 k. h. út és 11·76 k. h. a már említett égererdőre esik.

Főfajának a bükk és gyertyán 80%-kal, tölgy egyes csertölgyekkel 18%-kal, erdei fenyő 2%-kal.

Az üzemosztály 5 tagra oszlik, a tagok mind a kis és nagy Weidritz patak felé 5—12° lejtten birnak; a talaj legnagyobb részén termékeny, mély agyag; altalaj gránit.

Az évi vágás-terület 11·02 I. termőhelyi osztályra átszámított hold, átlag 1858 köbméter évi főhasználati fahozammal. Áterdölve lesz évente 21·6 k. h. 125 m³ tűzifa hozammal.

Mellékhasználatok a vadászaton kívül nem gyakoroltatnak.

Az évi vágás-területekből a pótlásokon és ismétléseken kívül évente 3·7 k. hold lesz mesterségesen beerdősítve és főszűly helyeztetik a tölgy-makk alávetésre, különösen oly helyeken, ahol a gyertyán igen elszaporodott.

Az őrizetet három erdőőr gyakorolja.

Az eddig leírt erdőterületeken kívül Pozsony város birtokát képezi még az ugynevezett *Käsmacher-sziget* is, amely vétel útján került a város birtokába és egyedüli feladata nem az, hogy erdeje jövedelmet szol-

gáltasson, hanem hogy az egész várost egészséges ivó-vizzel ellássa.

Ugyanis e szigeten, a mely 14 év előtt a malaczkai herczeg Pálffy-féle uradalomtól vásároltatott meg az osztrák vízmű társulat által, egy kut lett ásva és vízvezeték berendezve, a mely az 1886. évben nyitattott meg.

Az 1894. évben a város közönsége a szigetet a városi vízvezetékkel és ennek összes berendezésével együtt 1.113,777 frt 49 kron megvásárolta az osztrák vízmű-társaságtól és az óta házilag kezeli.

A vízmű igazgatóságának jelentése szerint az 1898. évben 788,080 m^3 víz lett kiszivattyuzva, mely vízmennyiség a vízmű károlyfalvai gépházában elhelyezett három szivattyú által hajtatik fel a vitzartókba, a honnét a csőhálózaton át a város minden részére kerül.

A vízvezetéki mű hajtó képessége 83 m. magasságig terjed.

Egy másik szivattyúgép, vagyis kisebb vízemelési telep a városban a vizet egy 20 méterrel magasabban fekvő 200 m^3 ürtartalmu vitzartóba emeli, a melynek feladata a várhegy magasabban fekvő házait vízzel ellátni.

A vízfogyasztás aránylag rövid idő, 8 év alatt, naponkint és fejenkint átlag 19 literről 36 literre növekedett, a lakosság számát 60,000-nek véve.

A víz minősége kitünő, hőfoka a kutban $8\cdot5^0$ — 13^0 C. között váltakozik.

A sziget erdőgazdasági viszonyai a következők:

A sziget Dévény község határában fekszik, nyugat, dél és kelet felől a Duna folyam, északról egy Dunaág által határoltatik.

Területe 368·40 k. hold, a mely két, A- és B-üzemosztályokra oszlik.

Az A-üzemosztály területe:

231·34 k. h. erdőszült,
0·32 k. h. csemetekert,
2·50 k. h. út és nyiladék,
64·46 k. h. homok- és kavicszátony,
53·50 k. h. viz,
<hr/>
összesen 352·12 k. h.

A sziget védelmére a jégzajlás ellen a legfelső csucsán 6·28 k. h., a kut védelmére pedig e körül 10 k. h. erdőszült terület lett mint véderdő kihasítva és ezen 16·28 k. h. képezi a B-üzemosztályt.

Az uralkodó fafajok a fekete és fehér nyár, fűz, éger, elegyítve kőris, juhar és szillel.

A talaj vízholdott, mély és termékeny homok; altalaj kavics, ez alatt gránit.

Az állami adó 200 frt, községi pótagó 88 frt 95 kr.

A vadászat 120 frtért van bérbe adva.

Az A-üzemosztály sarjerdőüzemben 30 éves fordában kezeletik.

Mint hogy a sziget mély fekvésénél fogva a vízarádásoknak és a jégzajlások károsításainak igen ki van téve, minek következtében sok partszakadás támad, ennél fogva a sziget és a vízvezeteki kut megvédése végett két év óta a használatok teljesen be lettek szüntetve.

Az őrizetet egy erdőőr végzi.

Az erdei termékek értékesítése. A környék aránylag sűrű népességénél és azon körülménynél fogva, hogy sok a fafogyasztó iparvállalat, igen érthető, hogy a termelt fa könnyen értékesíthető és hogy az egyes fa-választékok ára oly magas, mint sehol hazánk más városában.

Nagy befolyással vannak a faárakra az utolsó évtizedekben kiépült vasutvonalak, de különösen a vágvölgyi vonal, a melyen a legkülönfélébb szerszám- és tűzifa szállítatik Pozsonyba és talál itt fogyasztóra.

A városi statisztikai hivatal jelentése szerint az 1898. évben tűzifán kívül 1,336.053 métermázsa kőszén szállított be; hogy mennyi tűzifa lett a környék nagyobb erdőbirtokosai és a községek által beszállítva, erre vonatkozólag hiányoznak az adatok.

6 épületfa kereskedőn kívül, a kik fájukat részint törzsekben, részint mint fűrészárukat tutajoztatják le a Dunán az osztrák Alpesekből, még 14 nagyobb fa- és szénkereskedés van a városban, a melyek nagy mennyiségű tüzelő anyagot adnak el.

A házi kezelésben lévő légszeszmű a múlt évben 3,581.500 kgr. coaksot termelt, a melyből 2,074.720 kilogrammot fogyasztottak magánfelek.

A nagy verseny következtében tehát a tűzifaárak nagy apadást szenvedtek, a mi természetesen az erdő jövedelmezőségre igen kedvezőtlen befolyással volt.

A városi erdőbirtok évi tiszta jövedelme az 1889—1898-iki tíz évi időszak átlaga szerint a következő:

bevételek	49,376	frt	32	kr.
kiadások	35,469	»	17	»
tiszta jövedelem . .	13,907	frt	15	kr.

A kiadásokban befoglaltatik az 1898. évben a Sinút erdőrészben épült erdészlak 3677 frt 93 kr. költsége; ugyszintén az 1895. évben a lamacsi pagonyban, az Entenlacke erdőrészben 7495 frt 15 kr. költséggel épült erdészlak kiadásainak egy része.

Az erdei termékek legnagyobb része beszállítatik

tengelyen a récsei vámon kívül lévő városi faraktárba, a hol fanemek és választékok szerint elkülönítve rakásoltatnak és a vevőknek a kifizetett utalványok ellenében kiszolgáltatnak.

A tűzifa, a melynek árai évről-évre állapítatnak meg, a főpénztárban adatik el; az utóbbi években a közönség kényelmére még 4 faelárusító hely lett a városban felállítva. Az egyes faválasztékok ára a faraktárban a következő:

tölgy és ákácztörzsfa, tekintet nélkül a hosszúságra és vastagságra, köbméterenkint ...	18	frt
1.6 m. hosszúra vágott tölgy és ákácztörzsfa, mely nyilvános árverésen adatik el, minősége szerint köbméterenkint ...	8—12	frt
3 m. h., 16—20 cm. átmérőjű tölgy és ákácztörzsfa, köbméterenkint ...	6	frt

Az egyes tűzifa választékok ára, a melyek városi fogatokkal lesznek a vevő lakásához szállítva, a következő:

1 ürméter I. oszt. bükk hasábfája	5	frt	—	kr.
1 » II. » » »	4	»	50	»
1 » III. » » »	3	»	50	»
1 » bükk gallyfa	2	»	75	»
1 » I. oszt. tölgy hasábfája	4	»	75	»
1 » II. » » »	4	»	—	»
1 » III. » » »	3	»	50	»
1 » tölgy gallyfa	2	»	50	»
1 » I. oszt. kőris, ákácztörzsfa, szil hasábfája	4	»	75	»
1 » II. » » » » » »	4	»	—	»
1 » III. » » » » » »	3	»	12 ¹ / ₂	»
1 » kőris, ákácztörzsfa, szil gallyfa	2	»	50	»

törzsek és rudak 3—8 m. hosszúságban és 15 cm.-től kezdődő vastagságban termeltetnek és nyilvános árverés útján köbméterenkint 10—18 frton adatnak el.

Minthogy a vágásokban nemcsak a termelt tüzi-, szerszám- és törzsfa, hanem még a legvékonyabb gallya és a vágásban nőtt cserjenemek is értékesíthetők, azért ezek a ligeti erdőkben félmunkarészért 30 cm. átmérőjű kötegekbe köttetnek és a városra eső rész 100 kötegenkint 5—10 frton adatik el nyilvános árveréssel.

Az említett faválasztékokon kívül megrendelésre termelt, mezőgazdasági és egyéb célokra szolgáló szerszámfa, valamint egyéb erdei termékek ára a következő:

1 drb	gyertyán vagy hárs nyomórud,	6 m. h.	60 kr.—100 kr.
1 »	gyertyán, szekérrud, oldalfa,	emelyü	50 » — 70 »
1 »	gyertyán vagy szil kézi emelyü		25 » — 40 »
1 »	tölgy vagy fenyő szarufa		150 » — 180 »
1 »	tölgy vagy fenyő erdei lécz		25 » — 60 »
1 »	karácsonfa		50 » — 100 »
1 »	zelnicze meggy (<i>Prunus padus</i>)		40 » — 80 »
1 »	oromfa		6 » — 15 »
1 »	lőcs		6 » — 10 »
1 »	ollós támaszkaró		4 » — 8 »
1 »	szőlőkaró		3 »
1 »	villanyél		3 »
1 »	mogyoró abroncsszál		1 » — 3 »
1 »	lágý fedőrud		1 »
1 »	paszuly- vagy virágbot	$\frac{1}{2}$	» — 1 »
100 »	kötőfűz		20 »
1	csomag kecskerágóbot		10 »

1 szekér fenyőgally	150 kr.
1 » » lombgally	100 »
1 » » moha	100 »

*

Az erdészeti személyzet szervezete.

Az erdőtvény rendelkezései értelmében a városi erdőbirtok kezelési és védkerületekre oszlik, és minden alkalmazottnak a törvényes minősítvényvel kell birnia.

Minthogy a városi erdőbirtok több egymástól teljesen elkülönített erdőrészből áll, a melyek külön-külön védterületet képeznek; minthogy nálunk a faarak magassága folytán még a legvékonyabb gallyfa is értékesíthető, s ezért az erdő a legokszerűbben használtatik ki; minthogy továbbá a város és a szomszédos községek közelsége következtében a szegény néposztály igen látogatja az erdőt és az erdei kihágások gyakoriak; ennélfogva a személyzet létszámának is oly nagynak kell lenni, hogy a gazdálkodás rendesen folyhasson s a városi tulajdon és vagyon is kellő védelemben részesüljön. Épp ezen okból az alkalmazott személyzet létszáma nem hasonlítható össze oly vidékekével, a hol a fának az értéke csekély.

Az erdészeti kezelő személyzetet a törvényhatósági bizottság közgyűlése választja, az erdőőri személyzetet a polgármester nevezi ki, és pedig élethossziglan, nyugdíj-jogosultsággal. Minden erdészeti alkalmazott, úgy mint minden városi hivatalnok, a nyugdíjszabályzat értelmében szolgálata első évében fizetésének 25%-át, a többi években pedig 2%-át fizeti be a nyugdíjalapba és 40 évi szolgálati idővel teljes nyugdíjat élvez.

Az erdészeti személyzet szervezete a következő: az

erdőhivatalt egy erdőmester vezeti, a ki egyszersmind a hegyi pagonyokat kezeli, melléje be van osztva egy kezelő erdész, a ki az erdőhivatali számadásokat vezeti, az erdőmestert akadályoztatása vagy távoléte esetében helyettesíti és a ligeti pagonyokat kezeli.

Az őrizetet 12 erdőőr gyakorolja, ezek 3 fizetési osztályba vannak beosztva, és pedig 4 erdőőr az I., 2 a II. és 6 erdőőr a III. fizetési osztályba soroztatik.

A faraktárban egy felvigyázó van alkalmazva, I. oszt. erdőőri fizetéssel.

*

•A «Nagy-Weidritz» kies völgyében bucsuzunk igen tisztelt vendégeinktől, az Országos Erdészeti Egyesülettől és annak szeretve tisztelt tagjaitól.

Vajha azon néhány rövid, nekünk felejthetetlen órák, a melyeket szívesen látva, körünkben töltöttek, valamint azon benyomások, melyeket Önök itt körünkben szerezhettek, mint kellemes emlék vésődjenek mindnyájuk szívébe.

Abban a reményben, hogy ha majdan évek múlva ismét oly szerencsések leszünk, az Országos Erdészeti Egyesületet városunk falai között üdvözölhetni, erdőbirtokunk gazdasági viszonyai is fejlődöttebbek lesznek a maiaknál: — szívünk mélyéből kívánjuk, hogy a nemes Országos Erdészeti Egyesület viruljon és lankadatlan erőben működjek továbbra is áldásosan, hazánk erdőgazdaságának fejlesztése érdekében, Magyarország dicsőségére!

„A viszontlátásra!”